

Е. М. Вермель, С. А. Сыркина-Кругляк // Вопросы онкологии. – 1961. – Т.8. – С.73–82.

12. Инжеваткин Е. В. Практикум по экспериментальной онкологии на примере асцитной карциномы Эрлиха: Метод. разработка. – Красноярск: Краснояр. гос. ун-т, 2004.

13. Спосіб моделювання острого панкреатита: А.с. 1497634 811; А 1 В 23/28 / И. П. Герелюк, Н. П. Збирак, Б. П. Горбачевский и И. Н. Збирак. – №4277202/28–14; Заявл. 06.07.87; Опубл. 30.07.89; Бул. №28.

14. Патент №38747. Спосіб лікування гострого панкреатиту з використанням екстракту коренів стародуба широколистого / Сікорин У. Б., Грицик А. Р., Клименко А. О., Михайлюк І. О. – №u200805115; Заяв. 21.04.2008; Опубл. 12.01.2009; Бул. №1. – 6 с.

15. Патент №41976. Спосіб одержання екстракту з коренів гадючника шестипелюсткового з гепатопротекторною дією / О. А. Струк, А. Р. Грицик, А. О. Клименко. – №u200810973; Заяв. 08.09.08; Опубл. 25.06.2009; Бул. №12. – 6 с.

References

1. Mel'nyk V. M. Etychni ta pravovi aspekty naukovykh doslidzhen' ta vyprobuvan' likars'kykh zasobiv // Ukrain's'kui khimioterapevtychni zhurnal. – 2002. – № 1(13). – S.11–15.

2. Kulnichenko V. Bioetyka jak etychna koncepcija / V. Kulnichenko, S. Pustovytt // Naykovi' svit. – 2006. – №5. – S.15–19.

3. Planirovanie i provedenie klinicheskikh issledovanii'. Pod red. Yu. B. Belousova. – M.: Izdatelstvo obschestva klynycheskikh issledovateley, 2000. – 584 s.

4. Lapach S. M., Chybenko A. V., Babich P. M. Statistichny metody v medyko-biologichnykh doslidzhenn'akh izh zhastovannyam Exel. – K.: MARION, 2000. – 320 s.

5. Doklinichni doslidzhenn'a likars'kykh zasobiv: [metoduchny rekomendacii] / Pid red. O. V. Stefanova. – K.: Avicena, 2001. – 528 s.

6. Pozn'yakov V. S., Ivanov N. G. Izmenenie funkcional'nogo sostoyan'ya v krus pri vozdeystvii chetyrechlorystogo ugleroda // Toksikologiya novykh promyshlennykh hym. veschestv. – M.: Medycina, 1979. – Vyp.15. – S.87–89.

7. Korobeynykova E. N. Modyfikaciya vyznachennya productyv perekisnogo okyuly'vannya lipidiv v reakcii zh tiobarbiturovoyu' kyslotoyu' // Lab. delo. – 1989. – №7. – S.8–10.

8. Laboratorny metody doslidzhennya v klynici / Pod red. V. V. Men'schykova. – M.: Medycina, 1987.

9. Khramov V. A., Lystopad G. G. Modyfikaciya metoda opredelena' ornityna po Snyrachcho i ispol'zovanye dlya Kolichestvennoho opredelena' syrovotochnoy arginazhy // Lab. delo. – 1973. – №10. – S.591–592.

10. Patent №51587. Sposib likyvannya gostrogo pankreatity zh vykorystanniam ekstrakty korenevyschch zh korenyamy hadyuchnyka schestypelyustkovoho / O. A. Struk, A. R. Grycyk, A. O. Klymenko, I. O. Mychaylyu'k. – №u201000063. Zhayavl. 04.01.2010; Opublik. 26.07.2010; Byul. №14. – 6 s.

11. Vermel' E. M. Kontaktnyy' method otbora protyvoopykholevykh preparatov (na kletkakh ascytnykh opukholey) / E. M. Vermel', S. A. Surkina-Kruglyak // Voprosy onkologii. – 1961. – Т.8. – С.73–82.

12. Inzhevatkyn E. V. Praktikum po eksperimental'noy onkologii' na primere ascytnoy' karcynomy Erlykha: Metod. Rozrabotka. – Krasnoyarsk: Krasnoyarsk. gos. univer., 2004.

13. Sposob modelyrovanya' ostromo pankreatyta: A.s. 1497634 811; А 1 В 23/28 / I. P. Gerelyuk, N. P. Zbyrak, B. P. Gorbachevskiy i I. N. Zbyrak. – №4277202/28 – 14; Заявл. 06.07.87; Опубл. 30.07.89; Бул. №28.

14. Патент №38747. Спосіб лікування гострого панкреатиту з використанням екстрактив коренів стародуба широкolistого / Сыкорин У. Б., Grycyk A. R., Klymenko A. O., Mychaylyu'k I. O. – №u200805115; Zhayavl. 21.04.2008; Опубл. 12.01.2009; Бул. №1. – 6 с.

15. Патент №41976. Спосіб одержання екстракту з коренів гадючника шестипелюсткового з гепатопротекторною дією / О. А. Струк, А. Р. Grycyk, А. О. Klymenko. – №u200810973; Zhayavl. 08.09.08; Опубл. 25.06.2009; Бул. №12. – 6 с.

Struk O. A., Candidate of Pharmaceutical Sciences, Assistant Department of Pharmacy, Ivano-Frankivsk National Medical University (Ukraine, Ivano-Frankivsk), sanichka5@gmail.com

Ethics in conducting of pharmacological studies

Pharmacological studies conducted at the minimum possible number of animals in experiments based on the principles of humane attitude to laboratory animals. The selected animals in accordance with the type and status, depending on the program

study, grown in the vivarium IFNMU that have been standardized by the physiological and biochemical indexes and were in accordance with requirements of sanitary – hygienic norms on a standard diet.

During the experiment the animals treated according to international principles of the European Convention for the humane treatment of laboratory animals used for experimental and other scientific purposes (Strasbourg, 03.18.1986).

The influence of water and water-alcohol *Filipendula hexapetala* extracts on the development of experimental pancreatitis have studied, and studied their acute toxicity, hepatoprotective and antitumor activity.

Keywords: ethical, clinical trials, humane treatment of animals, extract, roots and rhizome with *Filipendula hexapetala*, acute toxicity, hepatoprotective activity, antitumor activity, experimental pancreatitis.

УДК 13/24

Фесенко Г. Г.,

кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри історії і культурології,
Харківський національний університет
міського господарства ім. О. М. Бекетова
(Україна, Харків), g.glicinia@gmail.com

«ДИТЯЧІЙ ПРОСТІР» В ФІЛОСОФСЬКО-УРБАНІСТИЧНІЙ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

Наведено огляд урбаністичних практик організації дитячих локацій у контексті модерних та постмодерних теорій простору. Досліджено особливості культурної присутності дітей у урбанізованому просторі у об'єкт-суб'єктній перспективі: як об'єкта особливої турботи у просторі міста та проактивного суб'єкта. Пропонується нове вирішення проблеми ідентифікації ігрових просторів через експлікацію «дружніх до дітей» характеристик на урбанізованій простір. Підкреслено, що урбан-філософські інтерпретації дитячих просторів, з одного боку, пропонують рефлексії міського простору крізь призму посвячення дітей та їх батьків, з іншого, в процесі розуміння дитячих урбан-практик відкриваються нові концептуальні підходи до окреслення філософії міста. Розглядаються концептуальні параметри просторового залучення дітей у публічні простори міста.

Ключові слова: місто, ігровий простір, ландшафт, територія сусідства, дитячі майданчики, міське планування, дружнє до дітей середовище.

Урбаністичний фокус організації дитячих просторів набуває особливого значення, оскільки, за різними оцінками глобального розвитку до 2030 року, 60% міського населення буде складатися з мешканців віком до вісімнадцяти років. Такі демографічні процеси стають серйозним викликом для урбаністів, які мають запропонувати вирішення проблеми дитячої присутності у містах. Передусім, мова йде про організацію ігрових просторів, адже саме гра відіграє важливу роль у здоровому розвитку дітей (фізичному, когнітивному, емоційному). Відомо, що ігровий простір розглядається Організацією Об'єднаних Націй як необхідна складова прав дитини. Разом з тим, навіть у добре розвинених містах (наприклад, Лондоні) багато з дітей обмежені у доступі до такої інфраструктури [15]. Така ситуація спонукає міста до вироблення «дружніх до дітей» стратегій просторового розвитку.

Саме тому в урбаністиці спостерігаються рефлексії щодо вітальних та ціннісних смислів міста з метою виявлення просторових можливостей для реалізації дітьми різноманітного досвіду. Здійснюються міждисциплінарні розвідки «дитячого середовища» («children empowerment») міста [11; 13; 16]. Разом з тим, філософські дискурси щодо присутності дітей у місті є новим дослідницьким завданням для вітчизняної гуманітаристики.

Урбан-філософські дискурси «дитячого середовища» набувають значимості не тільки на теоретико-методологічному рівні, а й у зв'язку із важливими

практичними завданнями на глобальному рівні. ЮНІСЕФ ініціював програму з розширення прав і можливостей дітей в рамках розвитку міст [6]. Наразі існує потреба у розробці відповідних концептуальних підходів до організації дитячого середовища, утому числі й в українських містах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що осмислення дитячих форм міського буття формується переважно у міждисциплінарному методологічному полі урбаністики, соціології, культурної антропології, географії та ін. Так, у журналі «Children, Youth and Environments» презентуються дослідження, що окреслюють проблематику «дитячого середовища». Серед них – дослідження параметрів «дружніх до дитини міст» (child-friendly cities). Наприклад, Марія Кайлін і Стіна Боделюс аналізують сучасну урбан-ситуацію у Швеції, коли, збільшується чисельність дітей у міських районах, й у той же час – зменшуються міські локації для дитячої активності та гри. Авторки наголошують на необхідності розробки якісних характеристик урбан-планування у певній єдності елементів урбан-дизайну з інклюзією цінностей гри [10, р. 92–93].

Дослідники також здійснюють спроби ідентифікувати дитячий простір міста через співвідношення з категорією «щастя», спираючись на рейтинг ЮНІСЕФ щодо рівня «дитячого благополуччя» у країнах. Зокрема, Ріна Мей Акоста та Мішель Хатчисон дослідили унікальне дитяче середовище нідерландських міст, оскільки саме ця країна посідає перше місце у рейтингу щасливих дітей [11]. Авторки з'ясовують просторові характеристики «щасливого дитинства» та актуалізують питання про зрушення парадигм в організації дитячих просторів та формування культури просторової свободи дітей.

Також дослідники звертають увагу на вуличну активність підлітків. Так, Ієйн Борден презентує простір, що «виробляється» молодими скейтбордистами та означається поза архітектурним контекстом міста [5]. Завдяки постструктуралістським інтерпретаціям урбан-простору, окреслюється й нова опція щодо дитячого середовища. Зазначається, що дитячий простір міста має розглядатися не лише з точки зору задоволення повсякденних потреб дітей, а й дорослих, які про них турбуються (Нільс де Конінк–Сміт та Марта Гутман) [7].

Слід зазначити, що здійснені «польові дослідження» спираються на ідеї про парадигмальні зміни в урбаністичній морфології, артикульовані відомими мислителями – авторами урбан-філософських концепцій – Анрі Лефевром (про «виробництво соціального простору»), Девідом Гарві (про «право на місто»), а також Девідом Бланделом з його підходом до «просторового виробництва дитинства» [4]. Розглядаючи епістемологічний потенціал просторових теорій для дослідження дитячого середовища у місті, слід брати до уваги «безпекову» концепцію урбан-просторів [2], а також контекст повсякдення дітей, що відбувається за межами «простору турботи».

Разом з тим, слід зазначити, що незважаючи на певний дослідницький інтерес до теми присутності дітей у міському просторі, можна стверджувати, що ця тема в урбаністиці залишається недостатньо дослідженою. Поза увагою дослідників залишаються суттєві для розуміння «дитячого простору» міст аспекти, передусім, форми прояву їх суб'єктності в сучасному

мегаполісі та тенденції їх розвитку. Й разом з тим, існує нагальна епістемологічна потреба у концептуальних розробках ревіталізації міст із урахуванням способів присутності дітей у публічному просторі. А це, у свою чергу, робить актуальним для сучасного гуманітарного знання поєднання двох перспектив – філософії й урбаністики – у єдиній теоретико-практичній площині.

Метою даного дослідження є філософське осмислення соціо-просторового феномену міста в частині виявлення концептуальних основ для окреслення дитячого середовища міста. Для досягнення поставленої мети пропонується розв'язати наступні завдання: по-перше, окреслити можливі «координати присутності» дітей у просторі міста; по-друге, проаналізувати типологію чутливих до дітей міських локацій через філософсько-антропологічний аналіз повсякдення у сучасному місті.

У модерністських візіях міста, як функціонально організованого «середовища», «дитяче середовище» представлене граничними просторами дитячих майданчиків. Практики відокремленого дитячого майданчика у модерному міському плануванні були урбаністичною відповіддю на вимоги безпеки. Дослідники доводять, що поява дитячих майданчиків в Нью-Йорку, була наслідком рішень щодо необхідності захисту дітей і контролю за ними [9]. Разом з тим стверджується, що концепція створення ігрових майданчиків як відокремленого простору для дітей була не тільки орієнтована на їх захист від небезпечних міських вулиць, а й мотивована бажанням дорослих «прибрати» дітей з вулиць, щоб вони могли перебувати під наглядом дорослих. Такі урбаністичні практики спонукають до критичної рефлексії стосовно місця дітей у місті та граничних меж їх присутності у публічному просторі.

Урбан-антропологічне зосередження на містах як теренах суспільно-продуктивного життя одночасно здійснює демаркацію міських просторів за ознаками «дорослого життя». У той же час ідеї про дитинство, його часопростір, відмінний від дорослого життя з ознакою економічної неактивності, призводять до позбавлення дітей «права на вулиці».

Відповідно до модерної парадигми, облаштування відокремлених дитячих майданчиків здійснювалося за універсальними зразками. З часом, особливо після розгорнутої феміністської критики просторової політики міст, формуються ідеї про дитячі майданчики як місця для різноманітних практик. Так, у сучасному Лондоні, де гра визнається як життєво важлива частина дорослішання [14, р. V–VI], об'єктом відповідної уваги стають діти віком від 0–11 років і підлітки вікової категорії 12+. А це означає, що ігрові простори мають відповідати потребам різних вікових груп, а також пропонувати різні локації для їх ігрових практик.

«Дитяче середовище» Лондона складається з чотирьох типів локацій:

– ландшафтний ігровий простір для дітей молодшого віку та пристосований для перебування у ньому дорослих, які доглядають за малечою (*doorstep playable space*), розташований у кроковій доступності від житла;

– простір з ландшафтним озелененням і спеціальним обладнанням для фізичної активності дітей віком від 0 до 11 років, а також тих, хто ними опікується (*local playable space*);

– ігрові простори в межах мікрорайону/кварталу, де передбачені, як майданчики для дітей віком від 0 до 11 років, так і окремі локації для підлітків вікової категорії 12+ (*neighbourhood playable space*);

– соціальний простір підлітків для спілкування, участі у неформальному відпочинку або фізичній активності (*youth space*) [14, р. 65].

Таке впорядкування «дитячого середовища» в модерному місті спонукає урбаністів, у тому числі і вітчизняних, виходити з «полону» епістемології модерності, яка універсалізує. Зокрема, це засвідчує й проведений у Харкові гендерний аудит «дитячого середовища» прибудинкових територій багатоквартирних будинків: дитячих майданчиків (призначені для дітей до 12 років), спортивно-ігрових комплексів (для підлітків) [1; 3]. Було виявлено:

– по-перше, дискримінацію батьків у користуванні дитячими майданчиками через відсутність облаштованих місць для дорослих (наприклад, лави відсутні або знаходяться у неналежному стані);

– по-друге, дискримінацію дівчат категорії 12+. Зазвичай спортивно-ігрові комплекси у дворах багатоквартирних будинків «чоловічі», бо складаються з футбольних та баскетбольних майданчиків, а території для активного дозвілля, зокрема дівчат-підлітків, відсутні. Тим самим чітко виявляється гендерна асиметрія у праві мешканок користуватися прибудинковими територіями. Серед наслідків такої просторової дискримінації – суттєвий дефіцит перебування дівчат на відкритому повітрі (норма для підтримки здоров'я – 2 години на день). Таке просторове витіснення дівчат-підлітків у «домашній простір» негативно позначається не тільки на їх психосоматичному стані, а й на отриманні необхідного соціального досвіду, розвитку комунікативних навичок, творчих здібностей тощо [1, с. 4]. Отже, перед вітчизняною урбаністикою стоїть питання артикуляції статево-вікових нерівностей та її врівноваження при плануванні ігрових просторів міста.

Слід зазначити, що модерні координати присутності дітей у міському просторі лише частково забезпечують їм якісний життєвий простір. Дитячі майданчики, обмежені прибудинковою територією, з одного боку, забезпечують захист, дозвілля на відкритому повітрі, необхідне для підтримання здоров'я; з іншого – є локаціями несвободи через заперечення їх права на інші міські простори, на світ міста у цілому. «Звуженість» дитячої території у місті стає темою для постструктуралістських філософських рефлексій. Ідея про місто як світ, яким має оволодіти дитина у процесі свого дорослішання, проектується на світ міста у цілому. Це, у свою чергу, актуалізує урбан-візію Джейн Джекобс («Смерть і життя американських міст») щодо оновлення архітектурно-просторових рішень, у даному випадку – рекультивативної (регенерації) вулиці для гри. Через гру діти пізнають світ, набувають комунікативних, творчих навичок. Важливо забезпечувати дітям можливість бути присутніми у різноманітних публічних просторах в місті – щоб грати, а підліткам – зустрічатися. Звідси постає завдання – подолати відчуження «дитячого» в урбаністських інтерпретаціях, зрушити граничні межі просторів, у яких діти можуть мати ігрові практики.

Під час урбаністичних трансформацій від модерного до постмодерного стану відбуваються зміни у структурі

міського середовища відповідно до прагнень креативної спільноти (Чарльз Лендрі «Креативне місто»). Потреба у самоактуалізації посіла найвищий рівень у ціннісній шкалі постіндустріального міста. Формується потреба у більш різноманітних формах ігрових просторів: дитячих майданчиків, скейт-парків та інших зон відпочинку. Вони можуть знаходитися під наглядом (наприклад, як «пригодницькі дитячі майданчики» (*adventure playgrounds*, де працює спеціально навчений персонал) або без нагляду; з формальним обладнанням або у необладнаних місцях (природних й архітектурних локаціях), які можуть бути використані для різних розважальних заходів.

Постмодерністські рефлексії щодо дизайну міських просторів орієнтовані на ідею про те, що дітям необхідно забезпечити можливості «грати по всьому місту, де це доречно» і творчого використання публічних просторів та озелених ландшафтів. Крім того, вулиці, тротуари та інші форми відкритого простору розглядаються з точки зору їх використання для «випадкової гри» (*incidental playable space*). Придатними до гри вважаються публічні простори з гарним ландшафтним озелененням або високої якості паблік-артом, де діти можуть мати креативне дозвілля. Важливим аспектом міського дизайну, що містить потенціал для «випадкової гри» є також наявність вуличних меблів, цікавий вуличний ландшафт (багаторівневий, з природними предметами – валунами, колодами і т.ін.) [13, р. 30].

Таким чином, у дружньому до дитини місті простір вулиці постає як місце пере-вироблення дітей та підлітків. Особливої уваги, з точки зору осмислення сучасних урбан-тенденцій, орієнтованих на дітей, заслуговують практики створення «іграбельних просторів» на вулицях та інших публічних просторах (*play streets*). Наприклад, створюються умови для активного використання дітьми тротуарів (для малювання крейдою, ігор із застосуванням мобільних ігрових модулів). Ігрові вуличні практики можуть організуватися й на автомобільних дорогах у час, коли вулиці (зокрема, у неділю) перекриваються для автотранспорту (*Sunday Play Street*).

Також важливо, щоб усі ігрові простори були доступними. Зазначається, що у сучасних мультикультурних мегаполісах важливо враховувати різні потреби в грі залежно від їх віку, статі, національності, віросповідання і рівня фізичних можливостей. Для того, щоб гарантувати усім дітям рівні можливості у доступі до гри, необхідно ці потреби виявляти, та враховувати при прийнятті відповідних архітектурно-просторових рішень. Зокрема, потрібні зусилля зі збору та аналізу гендерно сегрегованих даних для інтеграції гендерних показників у дизайн-проекти ігрових проектів до підлітків. Важливо дотримуватися принципу гендерної справедливості у «праві на місто», адже урбаністи часто нехтували потребами дівчат-підлітків (робити міста їх присутності безпечними, зокрема, шляхом встановлення систем онлайн-спостереження).

Також звертається увага на те, що у місті діти часто обмежені у доступі до значимої для них міської інфраструктури через небезпечність їх мобільних практик. Урбаністи визначають місто, як місце мобільності у вигляді потоку повсякденних практик,

як «місце, яке практикується». Дослідники звертають увагу на значимості для розвитку дитини свободи мобільності у міському середовищі. Наголошується, що мобільний простір дітей у місті (пішки, на велосипеді, громадському транспорті) має бути безпечним на значимих для них повсякденних маршрутах (школа, дитячі майданчики і т.ін.). Наприклад, фінські діти можуть пересуватися по місту без супроводу дорослих, адже існує високий рівень просторової безпеки [8]. Втім відмічаються гендерні відмінності у їх мобільності: у хлопчиків більше мобільних практик на великій відстані і на більш високих швидкостях, ніж у дівчат.

Через гру та творчі практики у дітей розвивається усвідомлення власної суб'єктності, а також проактивності у міському просторі. Серед постмодерних урбан-технологій є й такі, що спрямовані на залучення дітей і молоді до розробки архітектурно-просторових рішень щодо ігрових просторів (мінімальна вимога до включення дітей – консультації) [14, р. 74]. При цьому акцентується увага на тому, що це дозволяє досвідченим фахівцям конструювати ігрові простори з максимальним врахуванням дитячі потреб. Зокрема, важливими для урбаністів є думки дітей-інвалідів щодо розташування ігрових зон, їх просторової доступності та специфіки обладнання.

Розширення «присутності» дітей у місті спонукало до урбан-філософських рефлексій у напрямку ідеї, що завдяки ігровим просторам витворюється «територія сусідства». Гра дітей на вулиці спонукає до спілкування та встановлення довірчих стосунків поміж дорослими-сусідами, що у свою чергу сприяє розвитку соціальних мереж та почуття приналежності до спільноти. Ігрові середовища у житлових районах можуть бути корисними мешканцям різного віку, оскільки забезпечують місця для спокійного або активного дозвілля. Комунікація між людьми різних вікових груп у парках і громадських місцях допомагає поліпшити «дух спільноти». Відбувається взаємодія різних вікових груп у парках і громадських місцях, що сприяє зміцненню довіри, «розумінню поколінь» і усуненню напруженості у відносинах між молоддю та іншими членами спільнот.

У такий спосіб відбувається переозначення простору у напрямку виявлення соціоспроможності (sociability) міських локацій. Якісні місця для гри є невід'ємною частиною соціогеографії мікрорайонів. Урбаністи звертають свою увагу на просторові практики, що дозволяють дорослим, дітям та молоді використовувати локації спільно чи окремо, й у різний час доби. «Практики сусідства» дозволяють забезпечити гнучке і багатфункціональне використання простору різними групами мешканців. Інклюзивні міські простори можуть також сприяти неформальній комунікації між поколіннями та прояву громадської активності. Створення ігрових просторів може відбуватися із залученням дітей та батьків до озеленення, організації нагляду за дітьми на майданчиках середовищами з боку дорослих (бабусь і дідусів, підлітків, батьків та ін.) та ін. Спільна робота над дизайном «просторів серед будинків» здійснюється на основі гендермейнстрімінгової активності, як взаємодія між мешканцями різних гендерних груп (гендер+). Безперечно, що подібні «практики сусідства» мають неабияку цінність з точки зору «людських інвестицій» у місто.

Спільний досвід мешканців в організації публічних просторів показує, що громадські «низові» ініціативи є важливим інструментом для змін не тільки міського ландшафту, а й громади, та здатний сформуванню більш відповідальну «свідомість міста». Кожна місцева ініціатива привносить зміни, які у свою чергу призводять до нової активності і подальшої урбан-трансформації. Також, спостерігаємо, як об'єднання мешканців навколо ідей про місця для гри, змінюють міське середовище. Зокрема, популярності набувають «низові» урбан-ініціативи з перепланування публічних просторів на рівні будинку, вулиці.

Слід зазначити, що урбан-філософські інтерпретації дитячих просторів, з одного боку, пропонують рефлексії міського простору крізь призму повсякдення дітей та їх батьків, з іншого, в процесі розуміння дитячих урбан-практик відкриваються нові концептуальні підходи до окреслення філософії міста.

Висновки. Проведений філософсько-урбаністичний аналіз засвідчив, що:

- модерністські урбан-практики дитячих просторів, що створюються у функціональній системі координат «приватного» буття мешканців, стають об'єктом урбаністської критики через вузькі концептуальні межі простору для самовираження дітей;

- багатфункціональність ігрових просторів у постмодерній урбаністиці спирається на ідеї про різноманіття способів міського буття та право на присутність дітей у публічному просторі, й більше того – формування міста як «дружного до дітей»; концепція дружнього до дітей міського ландшафту окреслює урбан-систему ціннісних координат: безпечність, доступність, естетичність, потенціал для творчості;

- у філософсько-урбаністичних інтерпретаціях дитяче середовище концептуалізується різними локаціями відповідно до окреслення ролі дітей у місті: як об'єкта турботи з боку дорослих, або як суб'єкта міської спільноти;

- урбан-практики з включення ігрових локацій у публічний простір міста привносять нові смисли, цінності у філософію міста; повага до різноманітності спричиняє формування «просторів сусідства», що наповненні множинними соціальними зв'язками та спроможністю виробляти унікальний досвід місцевого активізму, демонструючи відповідальність за простір міста;

- одночасно формується теоретико-епістемологічний виклик традиційній теорії простору; різні позиції дітей в урбан-середовищі мають враховуватися при аналізі міських трансформацій, а також при конструюванні урбан-локацій, у яких можливим є вияв творчої суб'єктності дітей.

Філософсько-урбаністичне відтворення типології дитячих просторів у місті, на нашу думку, потребує подальшого поглибленого дослідження. *Перспективи подальших розвідок* можуть бути пов'язані з концептуалізацією дитячих урбан-просторів у широкому діапазоні: від безпечності до креативності.

Список використаних джерел

1. Фесенко Г. Гендерночутливі локації в урбанізованому просторі / Г. Фесенко // Гендерний журнал «Я». – 2015. – №1 (37). – С.4–6. – Режим доступу: http://eprints.kname.edu.ua/43802/1/Fesenko%20G.G._4.pdf.

2. Фесенко Г. Г. Урбан-антропологічний дискурс філософії безпеки / Г. Г. Фесенко // Гілея. – 2015. – Вип.92 (№1). – С.166–170. – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua/39773/1/1-Fesenko%20G.pdf>.

3. Фесенко Т. Г. Імплементація гендерних підходів у муніципальні програми розвитку житлово-комунального господарства / Т. Г. Фесенко, Д. М. Мінаєв, О. В. Беляцький, І. С. Усачов // Гендерна політика міст: історія та сучасність. – Харків, 2013. – Вип.4. – С.238–240. – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua/40343/1/238-240.pdf>.

4. Blundell D. Rethinking Children's Spaces and Places / D. Blundell. – London: Bloomsbury Publishing Plc, 2016. – 223 p.

5. Borden I. Skateboarding, space and the city: architecture and the body / I. Borden. – Oxford: Berg Publishers, 2001 – 318 p.

6. Children and urban development: Past and present; UNICEF [Electronic resource]. – Access mode: https://www.unicef.org/about/history/index_61883.html.

7. De Coninck-Smith N. Children and youth in public making places, learning lessons, claiming territories / N. De Coninck-Smith, M. Gutman // Childhood. – 2004. – №11 (2). – P.131–141.

8. Fagerholm N. Mapping and characterising children's daily mobility in urban residential areas in Turku, Finland / N. Fagerholm, A. Broberg // Fennia. – 2011. – Vol.189 (2). – P.31–46.

9. Hart R. Containing children: some lessons on planning for play from New York City / R. Hart // Environment and Urbanization. – 2002. – 14 (2). – P.135–148.

10. Kylin M. A lawful space for play: conceptualizing childhood in light of local regulations / M. Kylin, S. Bodelius // Children, Youth and Environments. – 2015. – Vol.25. – N.2: Child-friendly cities: critical approaches. – P.86–106.

11. Mae Acosta R. The happiest kids in the world bringing up children the Dutch way / R. Mae Acosta, M. Hutchison. – London: Transworld Publishers Ltd, 2017. – 320 p.

12. O'Brien M. Children's independent spatial mobility in the urban public realm / M. O'Brien, D. Jones, D. Sloan, M. Rustin // Childhood. – 2000. – №7 (3). – P.257–277.

13. Play and informal recreation; Mayor of London, London Assembly [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.london.gov.uk/what-we-do/planning/implementing-london-plan/supplementary-planning-guidance/play-and-informal>.

14. Sanson H. Shaping neighbourhoods: play and informal recreation. Supplementary planning guidance / H. Sanson, J. Carlsen, M. Newitt. – London: Greater London Authority, 2012. – 106 p.

15. Valentine G. Public space and the culture of childhood / G. Valentine. – Burlington, VT: Ashgate Pub Ltd, 2004. – 133 p.

References

1. Fesenko G. Hendermochutlyvi lokatsiyi v urbanizovanomu prostori / G. Fesenko // Hendermyy zhurnal «Ya». – 2015. – №1 (37). – S.4–6. – Rezhym dostupu: http://eprints.kname.edu.ua/43802/1/Fesenko%20G.G._4.pdf.

2. Fesenko G. Urban-antropologichnyy dyskurs filosofiyi bezpeky / G. Fesenko // Hileya. – 2015. – Vyp.92 (№1). – С.166–170. – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua/39773/1/1-Fesenko%20G.pdf>.

3. Fesenko T. H. Implementatsiya hendermykh pidkhodiv u munitsypal'ni prohramy rozvytku zhytlovo-komunal'noho hospodarstva / T. H. Fesenko, D. M. Minayev, O. V. Belyats'kyu, I. S. Usachov // Henderma polityka mist: istoriya ta suchasnist'. – Kharkiv, 2013. – Vyp.4. – S.238–240. – Rezhym dostupu: <http://eprints.kname.edu.ua/40343/1/238-240.pdf>.

4. Blundell D. Rethinking Children's Spaces and Places / D. Blundell. – London: Bloomsbury Publishing Plc, 2016. – 223 p.

5. Borden I. Skateboarding, space and the city: architecture and the body / I. Borden. – Oxford: Berg Publishers, 2001 – 318 p.

6. Children and urban development: Past and present; UNICEF [Electronic resource]. – Access mode: https://www.unicef.org/about/history/index_61883.html.

7. De Coninck-Smith N. Children and youth in public making places, learning lessons, claiming territories / N. De Coninck-Smith, M. Gutman // Childhood. – 2004. – №11 (2). – P.131–141.

8. Fagerholm N. Mapping and characterising children's daily mobility in urban residential areas in Turku, Finland / N. Fagerholm, A. Broberg // Fennia. – 2011. – Vol.189 (2). – P.31–46.

9. Hart R. Containing children: some lessons on planning for play from New York City / R. Hart // Environment and Urbanization. – 2002. – 14 (2). – P.135–148.

10. Kylin M. A lawful space for play: conceptualizing childhood in light of local regulations / M. Kylin, S. Bodelius // Children, Youth and Environments. – 2015. – Vol.25. – N.2: Child-friendly cities: critical approaches. – P.86–106.

11. Mae Acosta R. The happiest kids in the world bringing up children the Dutch way / R. Mae Acosta, M. Hutchison. – London: Transworld Publishers Ltd, 2017. – 320 p.

12. O'Brien M. Children's independent spatial mobility in the urban public realm / M. O'Brien, D. Jones, D. Sloan, M. Rustin // Childhood. – 2000. – №7 (3). – P.257–277.

13. Play and informal recreation; Mayor of London, London Assembly [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.london.gov.uk/what-we-do/planning/implementing-london-plan/supplementary-planning-guidance/play-and-informal>.

14. Sanson H. Shaping neighbourhoods: play and informal recreation. Supplementary planning guidance / H. Sanson, J. Carlsen, M. Newitt. – London: Greater London Authority, 2012. – 106 p.

15. Valentine G. Public space and the culture of childhood / G. Valentine. – Burlington, VT: Ashgate Pub Ltd, 2004. – 133 p.

Fesenko G. G., Ph D, Associate professor of Department of history and culturology of O. M. Beketov National University of municipal economy (Ukraine, Kharkiv), g.glicinia@gmail.com

«Children space» in urban-philosophical interpretation

The article provides an overview of the urban practices in the organization of children's locations in the context of modernist and postmodernist theories of space. The specificity of the cultural presence of children in an urban area in the object-subject perspective investigated (as an object of special concern in the space of the city and proactive subject). It proposed a new solution to the problem of identification of playable spaces through the explication of «child-friendly» characteristics on urban space. It was emphasized that urban-philosophical interpretations of children's spaces, on the one hand, offer a reflection of urban space through the lens of everyday life of children and their parents, on the other hand, new conceptual approaches to understanding the city are designed in the process of thinking about children's urban practices. The conceptual frameworks of spatial involvement of children in the public spaces of the city are considered.

Keywords: city, playable space, landscape, neighbourhood, playgrounds, urban planning, child-friendly environment.

* * *

УДК 111.852:27–585

Царенко А. В.,

кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та культурології, Чернігівський національний педагогічний університет ім. Т. Г. Шевченка (Україна, Чернігів), kafedra-philosophy@yandex.ru

КРАСА ЛЮДСЬКОГО ЄСТВА: АСКЕТИКО-ЕСТЕТИЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ

Мета статті полягає у з'ясуванні специфічних рис візантійського аскетико-естетичного вчення про духовну та тілесну красу людини.

Методи. Послугуючись загальнонауковими методами узагальнення та систематизації, а також герменевтичним методом студіювання культурних традицій, автор статті прагне ствердити принцип розгляду естетики аскетизму в її природній цілісності.

Основні висновки. Ретельний аналіз богословської спадщини мислителів-аскетів Візантії уможливило уникнення розгляду ортодоксальної аскетичної (і, відповідно, аскетико-естетичної) традиції як «анти соматичної». Звездуючи духовну красу людини, естетика аскетизму, водночас, не сповідує радикальної негатиї до тілесної краси. Закликаючи до обережного ставлення до чуттєво прекрасного, проповідники аскези вдаються й до, зокрема, остигання особливо приметної соматичної краси праведної особистості, а власне аскетичний заклик до пошуку моральної досконалості виступає й закликом до ствердження в істинно прекрасному всього людського єства.

Ключові слова: естетика аскетизму, духовна краса, тілесна краса, преображення, аскетизм.

Дослідження історії естетичних традицій на теренах Європи й, зокрема, на теренах України, неодмінно передбачає аналіз візантійського аскетико-естетичного вчення, яке виступило важливим чинником розвитку релігійно-філософських концепцій прекрасного як на християнському Сході, так і на християнському